№ 111 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 24 **1896** ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 24 № 111

ՔՍԱՆՉՈՐՍԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ. Առանձին համարները 7 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».
Տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յօդուածները ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է

„ՄՇԱԿ"

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

«ՄՇԱԿԻ» տարեկան գինը՝ ԹԷ Ռուսաստանում և ԹԷ արտասահմանում 10 րուբլի. տասն և մէկ և տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն և ութ ամսվանը՝ 8 ր., եօթ ամսվանը՝ 7 ր., վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., երկու ամսվանը՝ 2 ր., ամսվանը՝ 1 րուբլի:

Դիմել «ՄՇԱԿԻՆ» կամ՝ Է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ: Օտարաքաղաքացիները պէտք է դիմեն նամակ. հասցէով՝ Тифлисъ. Редакція «МШАКЪ»: իսկ արտասահմանից՝ Tiflis. Rédaction «MSCHAK»:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Մարդկայնութեան սկզբունքը. Նոցա կայսերական Մեծութիւնները Ֆրանսիայում. Հեռագիրներ.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Եւ դա մխիթարութիւն է. Համակրելի մտքեր. Նամակ Ներքին-Ախտայից. Նամակ Պետրովսկից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Վերջին տեղեկութիւններ. Ռուսաց գործակալութեան հեռագիրներ. Նամակ Բոլգարիայից.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ. — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ. — ԲՕՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Պ. Վ. Մակսիմօվ.

ՄԱՐԴԿԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԸ

II

Երկարատև, յամառ գիտակցական կռիւը մատչելի է միայն զարգացած, քաղաքակրթված ժողովուրդներին: Այդ պատճառով է, որ մարդկայնութեան սկզբունքը, իբրև արդիւնք գարաւոր հերոսական մրցութեան ֆիզիկական աշխարհի օրէնքի դէմ, աւելի մեծ չափով յատուկ է միայն այն ժողովուրդներին, որոնք կուլտուրական զարգացման բարձր աստիճաններին են հասել իրանց մտաւոր անխոնջ գործունէութեամբ:

Ապացոյց հէնց այն հանգամանքը, որ որքան կրթված է մի ժողովուրդ, այնքան նրա մէջ ծաղկած է մարդասիրութեան մի արտայայտութիւնը—բարեգործութիւնը: Վայրենի ցեղերին անյայտ է գիտակցական բարեգործութիւնը: Դարաւոր անշարժութեան մէջ քարացած ցեղերը, որոնց տալիս ենք կիսավայրենի անունը, կրօնական-միստիքական մի արարողութիւն են համարում բարեգործութիւնը, հասկանալով միայն այն, որ եթէ աւելորդ փշրանքներից մի երկուսը շպրտեն մի թշուառին, վարձատրութիւն կը ստանան թէ այս և թէ միւս աշխարհում: Իսկ եւրոպական ազգերի մէջ բարեգործութիւնը զարգանում է օրից օր, հանրային կեանքի պահանջ է դառնում և արդէն այնքան զօրեղ կազմակերպութիւն է ստացել, որ կարողանում է նոյն իսկ հասարակական ամբողջ երևոյթների դէմ մրցել: Այդտեղ նա արդէն կորցնում է աւանդական „բարերարութիւն" անունը և հետզհետէ դառնում է գիտակցական ինքնօգնութեան մի մեծ գործ:—Ինքնօգնութիւնը ամենևին չէ ենթադրում ձրի բարերարութիւն յանուն խոստացված բարիքների, որոնք սպասվում են մի այլ աշխարհում: Ո՛չ, նա նկատի ունի հասարակական շահերը, նա գիտէ որ մի հասարակութիւն այնքան բախտաւոր է և երջանիկ, որքան կարողութիւն ունի մրցել անբարեհաճ պայմանների դէմ, ոչնչացնել թշուառ հանգամանքները: Եւ այն հասարակութիւնը, որ զուրկ է այս գիտակցութիւնից, միշտ խեղճ կը մնայ, միշտ թոյլ, կազմալուծված. նրա առաջադիմութիւնը, նրա բարօրութիւնը անհնարին է, նա միայն հանդիսատես կը մնայ միւս, աւելի պարտաճանաչ հասարակութիւնների երջանկութեան:

Դնենք թէ սարսափելի սովը միաժամանակ պաշարել է երկու երկիր. մէկի մէջ ապրում է անզարգացած մի ժողովուրդ, իսկ միւսի մէջ—մի քաղաքակիրթ ժողովուրդ: Եւ ահա մեր առաջ բացվում է այսպիսի տեսարան: Ստոր զարգացման տէր ժողովուրդը, աղէտից սարսափահար դարձած, իսկոյն կորցնում է իր բարոյական հիմքերը. իւրաքանչիւր անհատ մտածում է իր մասին. իւրաքանչիւրին տանջում է սեփական փորի հարցը. նախնական գթութիւնը, գազանի գթութիւնը, վերադառնում է և նա, կորցնելով գութ ու ցաւակցութիւն, առաջ է նետվում իր քաղցածութիւնը յագեցնելու համար. նա այն աստիճանին է հասնում, որ կարող է մինչև անգամ ուտել իր երեխաներին կամ առաջին պատահած թոյլ մարդուն: Աղէտը զարհուրելի աւերանքներ է գործում, դատարկեցնում է ամբողջ երկիրը, չը հանդիպելով ոչ մի տեղ կազմակերպված, գիտակցական դիմադրութեան: Իսկ քաղաքակիրթ ժողովրդի մէջ դրա հակառակն ենք տեսնում: Այդտեղ մարդը նախապատրաստված է, այդտեղ նա սկսում է կանոնաւոր կռիւ և սարսափելի թշնամու բերանից զոհեր է խլում. այնքան նրա մէջ մարդկայնութեան սկզբունքը հաստատ է, որ նա կարող է նոյն իսկ իր անձը ուրանալ, կարող է իր բերանի կերակուրը բաժանել շատ թշուառների մէջ, որպէս զի հաւատարիմ զինուոր լինի այն մրցման, որ մարդու բարոյական աշխարհը վարում է մի անհատի ձեռքով միւս անհատների պահպանութեան համար: Եթէ աւելացնենք և այն, որ այդ մրցումը հաւասարապէս նոյն պարտականութիւնն է դնում իր զինուորների վրա և այն դէպքում, երբ կարօտ ու թշուառ է մի օտար, հեռու տեղ ապրող ժողովուրդ, այն ժամանակ մենք մօտաւորապէս հասկացողութիւն կը կազմենք թէ ինչ ահագին բարոյական մեծութիւն է ներկայացնում մարդկայնութեան սկզբունքը, այլ և թէ ինչ հրաշագործութիւններ պիտի կատարէ նա ապագայում, երբ մարդու գործերի մէջ բացարձակ տիրապետութեան իրաւունք կը ստանայ և կը դառնայ համաշխարհային գործիչ:

ՆՈՅԱ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՖՐԱՆՍԻԱՅՈՒՄ

Երէկ, սեպտեմբերի 23-ին, Թագաւոր կայսրը և Թագուհի կայսրուհին մուտ պէտք է գործէին Ֆրանսիա: Ռուսաց կայսերական Զոյգի ճանապարհորդութիւնը Վիէննա, Բերլին, Կոպէնհագէն և Լօնդօն սովորական երևոյթներ են կազմում և բացատրվում են միայն կամ քաղաքավարական կամ ազգակցական յարաբերութիւններով: Բայց Ֆրանսիային այցելութիւն անելը և այն հանդիսաւոր ընդունելութիւնը, որ պատրաստվում է Նոցա կայսերական Մեծութիւններին Շէրբուրգում, Պարիզում, Վէրսալում և Շալօնում, ներկայացնում են պատմութեան մէջ դեռ չը տեսնված մի երևոյթ: Ռուսաց միահեծան և ինքնակալ կայսրը այցելութիւն է տալիս հանրապետութեան նախագահին, Ֆրանսիայի մայրաքաղաքին և ֆրանսիական ազգին: Ամբողջ ֆրանսիական ազգը ոգևորութեամբ դիմաւորում է մի օտար երկրի վեհապետին, ցոյց տալով նրան ոչ միայն պաշտօնական-պետական, այլ և զինուորական և հասարակական յարգանք, և տօնախմբութիւնները կրում են ոչ թէ պաշտօնական, այլ և բուն ժողովրդական բնաւորութիւն: Ահա այդ տեսակէտից մի առանձին քաղաքական և միջազգային նշանակութիւն է ստացել Նիկոլայ II կայսրի Ֆրանսիային արած այցելութիւնը:

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(Ռուսաց գործակալութեան)

Կ. Պօլիս, 21 սեպտեմբերի: Թիւրքաց աղբիւրից հաղորդում են, որ հայերը այրեցին Պինգանա գիւղը, Սիվասի վիլայէթում: Չիւպաշտօնական հեռագիրներում այդ տեղեկութեան ճշդութիւնը վիճելի է երևում:

Թիւրքաց «Ստամբուլ» լրագիրը, զետեղելով իր սիւնակներում Գլադստօնի պատկերը, ցէնզուրայից նախազգուշութիւն ստացաւ:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Պ. Վ. ՄԱԿՍԻՄՕՎ

«Новое Время» լրագրի թղթակից Մօլչանօվ գրում է Կ. Պօլսից, սեպտեմբերի 17-ից, հետևեալը.

«Ռուսաց դեսպանատան առաջին թարգման Պ. Վ. Մակսիմօվի անունը այս վերջին երկու շաբաթների ընթացքում հազարաւոր անգամ կրկնել է բոլոր ազգերի մամուլը, և Կ. Պօլսում այժմ չը կայ մի բնակիչ համա, որ չիմանար մեր յարգելի աւագ թարգմանի ազգանունը: Ահա թէ ինչպէս պատահեց այդ: Կոտորածի առաջին օրը, մեր դեսպանական մարմինը, որ Բույուք-Դէրէի իր ամարանոցի պատուհանից ըզմայլվում էր Բօսֆորի կապոյտ ալիքների և կանաչ սարերի տեսարանով, որ աշխարհի մէջ ամենաքանչելին է, ստացաւ Կ. Պօլսից (18 մղոն) ամենաֆանտաստիկական լուրեր: Պ. Մակսիմօվ անյապաղ գնաց Եղդըզ-Քիօսկ, ուր գտաւ մինիստրներին և օսմանեան բանկի երկու դիրեկտորներին, որոնցից աւագն անգլիացի է և փախել էր բանկից, իսկ միւսը՝ ֆրանսիացի, որը ուժով բանկը գրաւած հայերի ձեռքումն էր մընացել: Յեղափոխականները արձակել էին այս կարովի ֆրանսիացուն բանակցութիւններ սկսելու համար, խօսք առնելով նրանից, որ նա կը վերադառնայ իր գերութեան տեղը: Նոյնպէս գերութեան մէջ հայերի մօտ մնացել էին բանկի 140 պաշտօնեաները. յեղափոխականները պալատ ուղարկեցին ֆրանսիացի դիրէկտորի հետ իրանց ուլտիմատումը՝ կամ բանկը օդ թռցնել, կամ պետութիւնների երաշխաւորութիւնը Հայաստանի րէֆօրմների մասին և երաշխաւորութիւն Բ. Դրան կողմից յեղափոխականներին Թիւրքաց սահմաններից անարգել դուրս գնալու մասին:

«Սուլթանն իմանալով, որ պ. Մակսիմօվ պալատ է եկել, յայտնեց նրան, թէ «ինքն Աստուած է ուղարկել նրան իրան օգնելու» և, առաջարկելով պ. Մակսիմօվին ամեն տեսակ միջոց—զօրք, թիկնապահներ, գեներալներ, խնդրեց գնալ և բանակցել յեղափոխականների հետ՝ բանկն ազատելու համար: Այդ մասին խնդրեցին և բանկի երկու դիրեկտորները, շատ լաւ իմանալով, որ յեղափոխականները կը հաւատան միայն եւրօպական պետութեան ներկայացուցչին և ոչինչ հաւատ չեն ընծայի Թիւրք պաշտօնեաների խոստումներին: Իսկ բանկն ազատել անհրաժեշտ էր երկու շատ կարեւոր պատճառներով. այն րօպէին, երբ յեղափոխականները գրաւեցին բանկը, նրա մէջ պահվում էր 23 միլիոն ֆրանկ և գտնվում էին 140 բանկային ծառայողներ, որոնցից շատերն իրանց կանանց, երեխաների և ծնողների կերակրողներն էին: Վերջապէս, հաւաւ գիշերը, յետ կանգնելու ժամանակ չը կար, և պ. Մակսիմօվ, բանկի երկու դիրեկտորների, մի Թիւրք գեներալ-ադիւտանտի և օֆիցերի ուղեկցութեամբ, գնաց պալատից դէպի բանկ: Նրանք գնում էին մի ճանապարհով, որ արիւնոտված էր կոտորածի ժամանակ, և տեսնում էին սայլերի այն անվերջ կարաւանը, որ դիակներ էր փոխադրում...

«Մօտեցան բանկին, դուրս եկան կառքերից: Կատարեալ լռութիւն, բանկի բոլոր պատուհանները և դռները պինդ փակված են: Ֆրանսիացի դիրեկտորն ասում է. «Ես խօսք եմ տուել վերադառնալ բանկ, և ինչ էլ լինի—կը վերադառնամ»: Երկար կանչելուց յետոյ, գերեզմանային վախեցնող լռութեան մէջ, յեղափոխականները, հրաժարվելով բաց անել դռները, խնդրում են քաջ ֆրանսիացուն՝ ներս գնալ իրանց մօտ պատուհանից: Յետոյ սկսվում են բանակցութիւնները պ. Մակսիմօվի հետ: Երկար, շատ երկար պ. Մակսիմօվ համոզում է հայերին՝ հրաժարվել այն մտքից և յոյսից, թէ կարելի է սպառնալիքների միջոցով հարկադրել Եւրօպան գալ բանկի պատուհանի մօտ և աղաչել անձնատուր լինելու մասին: «Պայթեցրէք բանկը,—ասում էր նրանց մեր առաջին թարգմանը,—Եւրօպան չի էլ զգայ այդ պայթիւնը. բայց 140 անմեղ մարդկանց զրկելով կեանքից, դուք հայի անունը մի անլուր նախատինքով կը ծածկէք:

—«Վկայեցէք, որ մենք աւազակներ և գողեր չենք,—խնդրում էին յեղափոխականները,—մենք ամենայն քաղաքավարութեամբ վերաբերվեցանք մեր բոլոր գերիներին և բանկի կասսայում նոյն իսկ մի սանտիմ փող չենք շարժել:

—«Հաւատում եմ և վկայում,—պատասխանում էր նրանց պ. Մակսիմօվ և երկար, երկար համոզում էր նրանց բաւականանալ իրանց կեանքի փրկութեամբ:

«Երկու ժամից աւել տևեց բանակցութիւնը: Վերջապէս, յաղթված ռուսաց ներկայացուցչի լօգիկայով և պերճախօսութեամբ, յեղափոխականները համաձայնվեցին հեռանալ բանկից, թողնելով այնտեղ դինամիտը և ռումբերը, բայց տանելով իրանց րէվօլվէրները: Պ. Մակսիմօվ իսկոյն հրաման տուեց շրջապատել զօրքերով բանկը և ճանապարհը բանկից մինչև ծովափը. իսկ ինքն առանց զէնքի գնաց զինված յեղափոխականների հետ միասին՝ մուսուլման զինուորների շարքերի միջով, որոնք մասնակցել էին ամբողջ օրվայ արիւնահեղ կոտորածին: Մինչև անգամ անհասկանալի և զարմանալի է, որ այդ գիշերային ուղևորութիւնը կատարվեց կատարելապէս աջող և ապահով, առանց նոյն իսկ մի հատ հրացանի հարուածի: Ցան և եօթ յեղափոխականները, Թիւրքաց երկու շոգեմակոյկների վրա, գիշերվայ ժամի երեքին, հասցրվեցին բանկի դիրեկտոր Վինցենտի շոգենաւը, իսկ հինգ վիրաւորվածները տեղափոխվեցին Կ. Պօլսի ռուսաց հիւանդանոցը: Նրանցից մէկը մեռաւ, իսկ չորսը առողջանում են...

Չորս ինտելիգէնտ հայեր էին ղեկավարում բանկի վրա գործած յարձակումը. Նրանցից երկուսը սպանվեցան, և նրանց ծագումը որոշ կերպով չէ պարզված: Առողջ մնացած երկու գլխաւորները ասում էին, որ իրանք Թիւրքիացի են. Նրանցից մէկը խօսում էր ֆրանսերէն, միւսը անգլիերէն: Երկուսն էլ երիտասարդներ են, 30 տարեկանից ոչ աւել: Միւսները՝ թէ կենդանի մնացածները, թէ վիրաւորվածները և թէ մեռածները—երիտասարդ հայ համալներ են:

«Այս բանկային պատմութիւնը համեմատաբար շատ լաւ վերջացաւ, շնորհիւ ռուսաց ներկայացուցչի եռանդի և քաջութեան: Եւրօպան շնորհաւորեց նրան, սուլթանը սրտանց շնորհակալութիւն արաւ, իսկ Կ. Պօլսի ամբոխը տուեց նրան «Չէսարէթլի» (համարձակ) մականունը»:

Կ. Պոլիս, 22 սեպտեմբերի: Դեսպաններին ուղարկված է հայկական միացեալ կոմիտեաի կողմից մի յիշատակագիր, գրված աւելի չափաւոր լեզուով, քան նախընթացը: Մատնացոյց անելով չարունակվող վշտալի դրութեան վրա, թիւրքերի ձեռք առած միջոցների և վերանորոգչական գործունէութեան մէջ նկատվող կատարեալ մեռելութեան վրա, յիշատակագիրը հաւաստիացնում է, որ խորտակվեցին այն բոլոր յոյսերը, թէ գոնէ պալլիատիվ միջոցներ կընդունվեն, չնորհիւ պետութիւնների միջամտութեան: Կոմիտեաը նորից պետութիւնների օգնութիւնն է աղերսում, առարկելով այն անմիտ լուրի դէմ, թէ կոմիտեաը դիտաւորութիւն ունի օդը թռցնել դեսպանական տները:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ ԴԱ ՄԽԻԹԱՐՈՒԹԻ՞ՒՆ Է

Փոքրոգի մարդիկ ծիծաղելի են նոյն իսկ վրէժխնդրութեան ժամանակ: Միայն ծիծաղ կարող է յարուցանել այդ հնքը, այդ քափ-քրտինքը... Ոչինչ, ոչինչ չէ օգնում խղճուկ սրտին նոյն իսկ մի կեղծ մխիթարութիւն գտնելու համար:

Ահա մի օրինակ:

Մենք հաղորդեցինք, որ Հրատարակչական ընկերութիւնը լոյս հանեց Պարոնեանի «Ազգային Ջոջերի» երկրորդ տպագրութիւնը, որի մէջ կայ և Գրիգոր Արծրունու «կենսագրութիւնը»: Աբգար Յովհաննիսեան խոկոյն իր լրագրի մէջ արտատպեց Պարոնեանի այդ յօդուածը: Բայց որպէս զի ցոյց տայ թէ այդ արտատպութիւնը «Արձագանքի» էջերում տիրող գրական խորչակի հետեւանքը չէ, նա վերանորոգեց իր հին զրպարտութիւնները: Միամիտներին մոլորեցնել—դա Աբգար Յովհաննիսեանի մշտական փէշակն է եղել: Այժմ էլ, ինչպէս մի քանի տարի առաջ, նա յայտարարեց, թէ Պարոնեանի գրուածքը Արծրունու մասին աշխատել են ծածուկ պահել ռուսահայերից, թէ Հրատարակչական ընկերութիւնը ցենզօրի իրաւունք է գործ դրել առաջին հրատարակութեան ժամանակ, ջնջելով Արծրունու կենսագրութիւնը:

Որ դա կատարեալ սուտ է, որ ընկերութիւնը առաջին հրատարակութեան ժամանակ, իրանից անկախ պատճառներով, ստիպված է եղել բաց թողնել այդ կտորը «Ազգային Ջոջերից», նոյն իսկ հակառակ Գ. Արծրունու ցանկութեան *) այդ գիտեն այնպիսի հաւաքական մարմիններ, ինչպէս են ընկերութեան վարչութիւնը և խմբագրական ժողովը: Միայն Աբգար Յովհաննիսեանն է ամեն օր մոռանում, որ չափահաս մարդուն առնուազն աններելի է ազատել իրողութիւնը: «Արձագանքը» նոր չը պիտի ցոյց տայ իր խմբագրի այդ արտոնութիւնը: Եւ եթէ մենք արձանագրում ենք այս փաստը, նրա համար չէ, որ պ. Յովհաննիսեանին յետ կանգնեցնենք այդ սովորութիւնից: Դա բոլորովին ապարդիւն ջանք կը լինէր:

Հարկաւոր է միայն ցրել Աբգար Յովհաննիսեանին պաշարած երազները: Նա ձեռնտու է համարում կարծել թէ Պարոնեանի գրուածքը, այնպիսի մի բան է, որը պէտք էր թագցնել Արծրունու կենդանութեան ժամանակ: ինչո՞ւ:—Որովհետև Պարոնեան Կ. Պոլսում նստած՝ սրախօսութիւններ է արել Արծրունու անձնական յատկութիւնների մասին, թէև երբէք չէ տեսել նրան: կարծես թէ Գրիգոր Արծրունին երբէք հակառակորդ չէ ունեցել, կարծես թէ ինքը, Աբգար Յովհաննիսեան, տարիների ընթացքում Կրիլօվի քոթոթի կռիւը չէր մղում նրա դէմ: Պարոնեան տաղանդաւոր, նոյն իսկ եզակի երգիծաբան է. այդ ճիշդ է: Բայց ամենախոշոր տաղանդն անգամ կարող է մոլորվել, եթէ իր տեղեկութիւնները վերցնում է պղտոր աղբիւրներից: Իսկ Պարոնեանի աղբիւրը եղել է ...Յարոն: Այս անունը արդէն բացատրում է ամեն ինչ: Եւ նոյն իսկ այն ցիտատը, որ Պարոնեան անզգուշութիւն է ունեցել բերել Յարոյի գրուածներից, չէ՞ ցոյց տալիս, մանաւանդ այժմ, թէ Արծրունուն վերագրած մեղքերը նրա մեծութեան նշաններն են:—Պարոնեան որքան և մոլորված լինէր, որքան և ընկած լինէր Յարոյի թակարդը, այնու ամենայնիւ, այնպիսի գեղեցիկ յատկութիւններ էլ է տուել Արծրունուն, որոնցով դուք, պ. Յովհաննիսեան, կը պարծենայիք աշխարհի առաջ, եթէ միայն ունենայիք: —Եւ չէ՞ որ ինքներդ լաւ գիտէք, որ խաբում էք, ասելով թէ Պարոնեան գրել է Արծրունու ճիշդ կենսագրութիւնը: Դա ձեր թշուառ անկարողութեան նշան է: Շատ են քննադատել Արծրունու գործունէութիւնը, շատ կը քննեն նաև այսուհետև: Նոյն իսկ Յարոներն էլ կը գրեն նրա մասին, եթէ չնորհք ունենան պատւական բամբասանքներից ձեռք վերցնել: Բայց ապահով եղէք, պ. Յովհաննիսեան, ով և գրի Արծրունու կենսագրութիւնը, նրա մէջ չի լինի ոչ Աչըգեանի կանդիդատուրան, ոչ Բարթուղիմէոս Ջամիչեանի աջակցութեամբ պատգամաւոր ընտրվելը:

Մխիթարվեցէք, եթէ կարողանում էք...

Ի վերջոյ, երկու խօսք Հրատարակչական ընկերութեան վարիչներին: Պարոններ, դուք իրաւունք չունէք թոյլ տալ, որ անպատկառ կերպով զրպարտութիններ անեն մի մեծ անուան վերաբերմամբ:

*) Այդ մասին ճիշդ վկայութիւն կարելի է տանել Կովկասեան ցենզուրական կոմիտէտում:

ՀԱՄԱԿՐԵԼԻ ՄՏՔԵՐ

Տամբովի նահանգի համար նշանակված նոր նահանգապետ Րժէվսկի, մտնելով այս օրերս իր պաշտօնավարութեան մէջ, մի ընդարձակ ճառ է ուղղել իրան ներկայացող ոստիկանական պաշտօնեաներին, որի մէջ հետեւեալ համակրելի մտքերն է արտայայտում:

«Ես խնդրում եմ ձեզ, պարոններ, աւելի խոր համոզվել այն մտքի մէջ, որ ոչ թէ ազգաբնակութիւնը գոյութիւն ունի մեզ համար, այլ մենք նշանակված ենք ազգաբնակութեան հանգստութիւնը և ապահովութիւնը պահպանելու և կայսրութեան օրէնքները ամեն տեղ գործադրելու համար: Հաւատացէք ինձ, որ եթէ դուք խոր կերպով ներշնչվէք այդ մտքով և նրան ձեր գործունէութեան հիմն ընդունէք, դուք գրեթէ ապահովված կը լինէք վնասակար սխալներից և չէք յափշտակվի: Աշխատեցէք նոյնպէս, որ ձեզանից ոչ այնքան վախենան, որքան ձեզ սիրեն և յարգեն: Ամբոխը աւելի հեշտ է կառավարել սիրով. «Ոչ թէ երկիւղով, այլ խղճով:»

Իսկ երբ պ. նահանգապետին ներկայացան իրան ստորադրեալ վարչութիւնների պաշտօնեաները, ինչպէս և հասարակական և դասակարգային հաստատութիւնների մէջ ծառայողները, նա ուղղեց նրանց հետեւեալ խօսքերը.

«Ես երջանիկ եմ, որ Բարձրագոյն կամքով ինձ վիճակված է ծառայել Տամբովում և Տամբովի նահանգում: Ստանձնելով նահանգի կառավարութեան ղեկը, ես մի և նոյն ժամանակ դառնում եմ նրա շահերի, օգուտների և կարիքների գերին: Այդ տեսակէտից, ես խնդրում եմ ձեզ, պարոններ, նայել ինձ վրա, իբրև մի մշակի, որի ժամանակը, ուժերը և ընդունակութիւնները ամբողջովին տրվում են ձեր, տեղական գործիչների՝ տրամադրութեան տակ, երկրի և ազգաբնակութեան շահերի օգտի համար:»

Համակրութեամբ ողջունելով նահանգապետ Րժէվսկու արտայայտած այդ գեղեցիկ մտքերը, իբրև նրա գործունէութեան նշանաբան, մայրաքաղաքի լուրջ մամուլը իր քննադատութեան առարկայ է չինել նրա ճառը: Այդ առիթով, օրինակ, ահա ինչ է ասում «Биржевыя Вѣдомости» լրագիրը.

«Այստեղ, Պետերբուրգում, մենք շատ բարձրից ենք նայում գաւառական նահանգապետների վրա: Բայց գաւառական քաղաքում նահանգապետը մի անչափելի մեծութիւն է հանդիսանում. այդտեղ նրա անձնաւորութեան քննադատութիւնը, իբրև վարչական անձի, կարելի է միայն ծածուկ կերպով և ոչ հրապարակախօսութեան միջոցով: Այդ պատճառով, երբ գաւառացին որ և է պաշտօնական կամ հասարական գործի առիթով չփվում է նահանգապետի հետ, երկիւղից նրա հոգին բիչ է մնում քթովը դուրս գայ: Արդեօք նահանգապետը օժտված է ամենալաւ դիտաւորութիւններով, կամ նա չէ համապատասխանում իր բարձր պաշտօնին, որին կոչված է—ոչ ոք ոչինչ չը գիտէ այդ մասին: Այդ պատճառով, երբ ամեն անգամ նահանգապետները, զանց առնելով հաստատված աւանդութիւնները, չեն ծածկվում խորհրդաւորութեան և անմատչելիութեան քողով, այլ հաղորդակցութեան մէջ են մտնում իրանց կառավարած գաւառների հետ և բաց համարձակ յայտարարում են, թէ նրանք մտադիր չեն ի չարը գործ դնել իրանց իշխանութիւնը,—ամեն անգամ այդպիսի յայտարարութիւնը բարերար և ուրախ ազդեցութիւն է գործում գաւառացու վրա»:

Ցանկանք, որ այդպիսի նահանգապետների թիւը օրից օր աւելանայ, ժողովրդի օգտի համար:

ՆԱՄԱԿ ՆԵՐՔԻՆ-ԱԽՏԱՅԻՑ

Սեպտեմբերի 18-ին

Այս կողմերում արդէն հացաբոյսը քաղում են և կալսում: Մալական հասարակութեան աշխատանքը աջող է անցնում, քան հայերինը: Հողագործ դասի համար այս ժամանակամիջոցը կրիտիկական է համարվում: Գարունքից սկսած մինչև այժմ սպասելով, այդ դասակարգը մեծ յոյս է տածել իր հողագործութեան արդիւնաբերութեան վրա: Սակայն, ինչպէս երեւում է, նա յաճախ խաբվում է իր յոյսերի մէջ. այս տարվայ հացի արդիւնքը սպասածին չափ չէ ստացվում:—Իւրաքանչիւր 5 «չվան» հողաբաժնից, որը հաւասար է 100 քառակուսի սաժէնի և որը առաջնում արտադրում էր առնուազն 8—10 սայլ հացաբոյս, այս տարի, ընդհանուրն, արդիւնաբերում է 2—$2^1/_2$ սայլ միայն, իսկ սայլը—10—12 պուդ հացահատիկ: Այդպիսով, ուրեմն, պարզ է որ այս տարի բուսականութիւնը այն աստիճան անբաւարար էր, այնքան նոսր, որ արդիւնքի կողմից հացաբոյսը 4-ով պակաս է առատ տարիների արդիւնաբերութիւնից: Իսկ ինչ վերաբերում է հացահատիկների արդիւնքին,—այդ կարելի է դասաւորել այսպէս. գարու արդիւնաբերութիւնը մէկին երեք ($3^0/_0$), ցորենին՝ չորս, հաճարին՝ հինգ: Սա միջակ արդիւնքն է այս կողմերի համար, որտեղ հողաբաժինների մեծ մասը կազմում է սևահողը, որը շատ արգասաւոր յատկութիւն ունի:

Այնու ամենայնիւ, հացի արդիւնքը, համեմատած հողագործ դասակարգի դժոխային աշխատութեան հետ, այնքան էլ գոհացուցիչ չէ. նրա տաժանակիր աշխատանքը այդքանով չէ կարելի գնահատել: Սակայն ո՞վ է յանցաւորը:—Ոմանք ասում են, թէ եւրօպական ձևի թեթև գութաններ չունենք՝ հողերը կարգին հերկելու և ցանելու համար. ոմանք յայտնում են թէ հողերն են «ծերացել» և անբերրիացել. շատերը առարկում են թէ անժամանակ տեղացող անձրևները, երաշտութիւնը և այլ բնական պատահարները պարբերաբար ոչնչացնում են հողագործական աշխատանքի քաղցր պտուղները: Բայց և այնպէս, ընդհանուր կարծիքը այն է, որ հողերը համեմատաբար քիչ են տեղական ազգաբնակութեան համար, ուստի ամեն տարի գործածութեան մէջ լինելով՝ յոգնել են և անընդունակ դարձել կանոնաւոր արդիւնաբերութեան:

Գ. Ս.

ՆԱՄԱԿ ՊԻԱՏԻԳՈՐՍԿԻՑ

Օգոստոսի 4-ին

Վաշխառութիւնը, որի մասին շատ խօսվեց և գրվեց «Մշակի» էջերում և որի համար յատուկ օրէնք դուրս եկաւ, որ արգելում է որոշ տոկոսից աւելի վերցնելը, դժբաղդաբար՝ այնպիսի խոր արմատներ է գցել ժողովրդի բոլոր խաւերի մէջ, որ նոյն իսկ մեր հոգևոր հայրերն էլ զերծ չեն մնացել հարստանալու այդպիսի մի շահաւէտ, բայց ամենաստոր միջոց գործ դնելուց: Մաճառցի մի խեղճ հայ մեզ պատմում էր, որ իրանց քահանաներից մինը (անունը չենք յիշում) իր ժողովրդին առասպելական տոկոսներով փող է տալիս: Օրինակ, մի անգամ նա 10,000 րուբլի բաժանում է Մաճառում՝ մի րուբլուն մի ամսում 10 կոպէկ տոկոսով:

Ուրեմն, հաշւապահութիւն չը գիտցող տէրտէրը մտածել է, որ այս տարի մարտի 1-ին տոկոսով տուած 10,000 ր.—եկող մարտի 1-ին կը դառնայ 22,000 ր: Եթէ, յամենայն դէպս, այդ գումարը առձեռն չը ստանայ, խաղողի այգիներ, տներ, ջրաղացներ խո կան ու կան: Ահա քեզ մշտական ապահովութիւն. այսուհետև ինչ կուզես, արա: Խեղճ մարդը քանի անգամ նոյն այդ տոկոսով փող վերցնելուց և վճարելուց յետոյ, վերջին անգամ էլ 80 րուբլի փող է վերցնում նոյն քահանայից և 200 ր. մուրհակ տալիս. բայց ահա երրորդ տարին է, որ չէ կարողանում հատուցանել: Այսպիսի դէպքեր հազարներով են պատահում: Հետաքրքիր է իմանալ՝ թէ մեր գործակալ հայրերը որքան են կուլ տալիս: Երևի Աստրախանի հայոց թեմի հոգևոր իշխանութիւնը վերջ կը դնի այդպիսի կեղեքումներին և հարստահարութիւններին: Այս թեմի քահանաների մէջ մեծ իրարանցում է ընկել,—քահանաների ամենախիստ պատիժ, տեղափոխութիւն: Յոյս կայ, որ թեմիս եկեղեցական և դպրոցական գործերը շուտով կարգի կընկնեն:

Գր. Տ. Յովհ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Օտար դաւանութիւնների դեպարտամենտի դիրեկտոր Մօսոլօվ, որ «Петербургскія Вѣдомости» լրագրի խմբագիր իշխան Ուխտոմսկու հետ միասին գնացել էր Էջմիածին, վերադարձաւ ամսիս 21-ին, շաբաթ օր և ուղևորվեց Պետերբուրգ: Մօսօլօվ իջևանել է Երևան, և այնտեղից գնացել Էջմիածին: Երկու անգամ Էջմիածին այցելելով վերջացրել է իր գործերը: Ճանապարհորդները գոհ են մնացել իրանց ճանապարհորդութիւնից: Թէ գնալիս և թէ վերադարձին նրանք հանգստացել են Դիլիջանում, ուր հիւրասիրվել են պ. Քանդարեանի մօտ:

—

Ներկայումս Թիֆլիսումն է գտնվում Մօսկվայի հրապարակախօս Գրիգոր Ջանշիէվ, որ մտադիր է ուղևորվել Էջմիածին:

—

Մեզ հաղորդում են, որ ամսիս 22-ին Թիֆլիս հասաւ Վանի ուսուցչապետ Վլադիմիր Մայեվսկի:

—

Մօսկվայի համալսարանի անթրօպօլօգիական միւզէյի ասիստէնտ Ա. Իվանօվսկի, որը, ինչպէս արդէն հաղորդել ենք, Անդրկովկաս էր եկել հնագիտական պեղումներ անելու, այժմ, ինչպէս հաղորդում է «Моск. Вѣд.» լրագիրը, վերադարձել է Մօսկվա և իր հետ բերել է իր գիտնական արշաւանքի և կատարած պեղումների ժամանակ գտած բազմաթիւ առարկաներ, որոնց մէջ մի քանիսը, ինչպէս հաւատացնում է ինքն Իվանօվսկի, վերաբերում են Վանի թագաւորների դարաշրջանին, այն է Քրիստոսից 8 դար առաջ:

—

Ակադեմիկ Եանժուլ և պրոֆէսոր Զուպրօվ նորերս հրատարակել են մի վերին աստիճանի կարևոր աշխատութիւն «Экономическая оцѣнка народнаго образованія» (ժողովրդական կրթութեան տնտեսական գնահատութիւնը) վերնագրով: Այդ աշխատութեան նպատակն է ցոյց տալ կրթութեան տնտեսական արժէքը, այսինքն ապացուցանել, թէ կրթութեան վրա արած ծախսերը չը պէտք է համարվեն իբրև բարեգործութիւն, կամ մարդասիրութիւն, այլ թէ երկրի հարստութիւնը ձեռք է բերվում միայն արդիւնաբերական զարգացմամբ, իսկ այդ զարգացումը ուղղակի կախված է կրթութիւնից: Այդ թէզիսը ապացուցանելու համար առաջ են բերված մի քանի դիագրամմեր, որոնք նկատելի կերպով ցոյց են տալիս զանազան երկիրների տնտեսական դրութիւնը. օրինակ, նկարված են մի շարք կովեր, որոնք ցոյց են տալիս մսի գործածութիւնը. ամենավտիտ, «փարաւոնեան կովերը» Ռուսաստանի և Իտալիայի բաժինն են ընկել: Ժողովրդական կրթութեան դիագրամը ցոյց է տալիս, որ ամենավերջին տեղը բռնում է Ռուսաստանը, նոյն իսկ Սպանիայից աւելի առաջ:

—

Միօրեայ ընդհանուր ժողովրդագրութեան գործողութիւններին միօրինակութիւն տալու և նրանց ղեկավարելու համար բարձրագոյն հրամանով ուղարկվում են կայսրութեան զանազան կողմերը մի քանի բարձրաստիճան պաշտօնեաներ: Անդրկովկասի համար նշանակված է սենատոր սովետնիկ Զայկօվսկի:

—

«Сѣв. Кавк.» լրագիրը հաղորդում է, որ Կուբանեան շրջանի վարչութիւնը միջնորդութիւն է յարուցել, այդ շրջանում դէմստվօյի հաստատութիւններ մացնելու համար:

—

Նուխու գաւառի ԿՈՒՏԿԱՇԷՆ գիւղից մեզ հաղորդում են հետեւեալը. «Ամսիս 11-ին, այստեղից 14 վերստ հեռու Ջնօրլու գիւղի մօտ, դէպի Նիժ տանող ճանապարհի վրա կատարվեց մի քստմնելի եղեռնագործութիւն: Նուխու հայոց դպրոցի աւագ ուսուցիչ Աստուածատուր Ոսկանեան, այդ ճանապարհով անցնելիս, բռնվեց օրը ցերեկով, երկու գնդակի հարուածներով: Լուրերին նայելով, սպանութեան պատճառը կալուածական և հողային մի վէճ է, որ հանգուցեալը ունէր իր ազգականների հետ: Իրկուտսկի նահանգից վաղուց փախստական յայտնի աւազակապետ Աբդուլ Քարիմ Աբդուլլահ օղլին, մի աւազակային խումբ կազմակերպելով. սկսել էր իր աւազակութիւնները կատարել Նուխու գաւառում: Ամսիս 7-ին նա յայտնվում է Մօխլի-կօվախ գիւղի արօտատեղերում. գիւղի տանուտէր Ռուստամը դուրս է գալիս նրա դէմ և երկար կռւից ու հրացանաձգութիւնից յետոյ, կարողանում է ձերբակալել աւազակապետին, որին և յանձնում է պրիստավի ձեռքը»:

—

ՍՂՆԱԽԻՑ մեզ գրում են. «Մեր քաղաքային ինքնավարութիւնը սկսելու է իր գործունէութիւնը առաջիկայ հոկտեմբերի 1-ից: Այս տարի Սղնախ գաւառի հացահատիկների բերքը այնքան էլ աջող չէ»:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

«Neue Freie Presse» լրագիրը, հիմնվելով արժանահաւատ աղբիւրի վրա, հաստատում է, թէ ներկայումս Կ. Պօլսում տեղի ունեցող դեսպանների խորհրդակցութիւնները նպատակակէտ ունեն վճռողական գործողութիւններ, որոնց բնաւորութեան մասին դեռ լռութիւն է պահպանվում: Բէզիկի ծոցը երեք իտալական զինուորական նաւեր ուղարկելը, որոնց վրա պէտք է աւելանայ և իտալական Թաւուցիկ նաւատորմը, երեք ֆրանսիական նաւերի Միտիլինա գալը և Պարիզից Տուլօն ուղարկած հրամանը՝ անմիջապէս երեք ուրիշ նաւեր էլ այնտեղ ուղարկելու մասին, վերջապէս անգլիական նաւատորմի Լէմնօսում երեւալը,—այդ բոլորը ցոյց է տալիս, որ կարծես թէ մեծ պետութիւնները մտադիր են աւելի ազդու միջամտութիւն անել Թիւրքական գործերում»:

—

«Temps» լրագրի Կ. Պօլսի թղթակիցը հեռագրում է սեպտեմբերի 10-ից. «Երէկ, Անգօրայում, մուսուլմանները վիրաւորեցին տասը կաթօլիկ հայեր: Քաղաքն ազատվեց միայն նահանգապետի ցոյց տուած եռանդի շնորհիւ: Հիմք կայ վախենալու, որ Կ. Պօլսից գաւառական զինուորական իշխանութիւններին ուղարկած հրամանները չեն համապատասխանում մեծ վէզիրի քաղաքացիական իշխանութիւններին ուղարկած հրամաններին»:

—

Կ. Պօլսում, սեպտեմբերի 12-ի գիշերը, նորից գտնվել են ռումբեր՝ Ղալաթիայի մեծ եկեղեցում և նրան կից գտնվող հայոց դպրոցում: Այդ եկեղեցումն են տեղի ունենում սովորաբար հայերի քաղաքական և կրօնական ներկայացուցիչների խորհրդակցութիւնները, այդտեղ է հայոց պատրիարքը անօրինում ընթացիկ գործերը իր մերձաւորների հետ: Նոր գիւտը սաստիկ յուզել է մտքերը Կ. Պօլսում: Մինչև այժմ գտնվել են 242 ռումբեր: Բացի դրանից, ոստիկանութիւնը գտել է բազմաթիւ զգեստներ, որոնցով հայ յեղափոխականները ծպտեալ կերպարանք էին ստանում: Վերջիններս յայտնվում էին Թիւրքաց զինուորների ուսանողների և մինչև անգամ Թիւրք կանանց կերպարանքով: Լուրերին նայելով, գտնված է նոյնպէս մի մեծ ական, զինամթերով լի: Այդ ականը, իբր թէ, սկսվում է վերոյիշեալ հայոց եկեղեցու մօտից և գնում է մինչև մի յոյն եկեղեցու տակը:

—

Կ. Պօլսից հեռագրում են «Indépend. Belge» լրագրին, որ արտակարգ դատարանը մահվան պատժի է դատապարտել 5 հայերի, որոնք մեղադրվում էին ռումբեր գցելու մէջ: Միւս մեղադրվածները նոյնպէս դատապարտված են տաժանակիր աշխատանքի: Իսկ այդպիսի դատավճիռներ մուսուլմանների մասին ոչ ոք չէ լսում:

—

Կ. Պօլսից հեռագրում են, սեպտեմբերի 13-ից, եւրօպական լրագիրներին. «Հաւատացնում են, որ շէյխ-ուլ-իսլամը այժմ կալանաւորված է սուլթանի պալատում: Պալատում կասկածում են, որ նա մասնակցել է սուլթանին գահընկէց անելու դաւադրութեան: Պալատի տակ, Դօլմաբախչէում գտնվել է մի ստորերկրեայ անցք, որը հասնում է մինչև պալատի այն տեղը, ուր գտնվում է սուլթանի գանձը:»

—

Մի քանի լրագիրներ հաստատում են, թէ Ռուսաստանի, Անգլիայի և Ֆրանսիայի մէջ արդէն կայացել է համաձայնութիւն հայոց հարցի մասին:

—

«Frank. Zeitung» լրագիրը հաղորդում է, որ Կ. Պօլսի գերմանական դեսպանը Վիլհէլմ կայսրի կողմից յանձնեց սուլթանին մի թանգագին ընծայ և ամբողջ կայսերական ընտանիքի լուսանկար պատկերը:

—

Մի քանի լրագիրներ հաղորդում են, որ լօրդ Սօլսբիւրիի հայեացքների մէջ եգիպտական հարցի վերաբերմամբ, փոփոխութիւն տեղի ունեցաւ: Անգլիական պրէմիէրը այն եզրակացութեան եկաւ, որ Անգլիան չէ կարող համաձայնութիւն կայացնել Ռուսաստանի հետ Թիւրքիայի վերաբերմամբ, մինչև որ նախապէս զիջումներ չանի Ֆրանսիային Եգիպտոսի հարցի մէջ: Խօսում են Եգիպտոսը չէզոք պետութիւն հրատարակելու հնարաւորութեան մասին: Ցամենայն դէպս,—ասում է «Machester Guardien»—մի բան կատարվում է, այնպէս որ Ֆրանսիայի օգնութիւնը կը գնվի Եգիպտոսի հաշւով:»

—

«Րէյտէրի գործակալութեանը» Կ. Պօլսից հաղորդում են, սեպտեմբերի 21-ից, որ Շաքիրփաշայի նախագահութեամբ հայերի հարցը վճռելու համար նշանակված յանձնաժողովը հետեւեալ որոշումները կայացրեց. հայերին այլ ևս չաքսորել Կ. Պօլսից և չը կալանաւորել հասարակ կասկածի հիման վրա: Ոստիկանութիւնը պէտք է աշխատի համոզել հայերին, որպէս զի նրանք վերադառնան իրանց սովորական զբաղմունքներին: Օտարահպատակների մօտ ծառայող հայերը այլապէս չը պէտք է կալանաւորվեն, բայց եթէ նախապէս տեղեկացնելով այդ բանի մասին հիւպատոսներին: Եթէ անհրաժեշտ կը համարվի անյապաղ կալանաւորել մէկին, հիւպատոսները իսկոյն պէտք է տեղեկութիւն ստանան այդ կալանաւորութեան մասին: Հիւպատոսները պէտք է հրահանգներ տան իրանց երկրների հպատակներին՝ ոստիկանութեան հասցնելու համար, եթէ վերջինը այդ կը պահանջի, գրաւոր երաշխաւորութիւն այն բանի մասին, թէ նրանց մօտ ծառայող հայերը կատարելապէս բարեմիտ մարդիկ են: Հարուստ հայերը պէտք է կատարելապէս ազատ լինեն Կ. Պօլսից արտասահման գնալ: Վերջապէս, վճռված է դիմել հիւպատոսութիւններին՝ խնդրելով չը նպաստել հայերի արտասահման գնալուն առանց անցագրերի:

—

Միլանից «Новости» լրագրին հեռագրում են, որ պապը խորհուրդ տուեց սուլթանին հետեւել պետութիւնների խորհուրդներին:

—

«Nord» լրագիրը հերքում է անգլիական լրագիրների տեղեկութիւնները այն բանի մասին, որ իբր թէ Ռուսաստանը հայերի համար պահանջում է Թիւրքիայից նոյնպիսի իրաւունքներ, որպիսի իրաւունքներ շնորհվեցին Կրետէին: Այն ինչ, ինկապէս, Ռուսաստանը ուրիշ պետութիւնների հետ միասին, խորհուրդ է տալիս Բ. Դրանը շնորհել Հայաստանին յայտնի րէֆօրմներ, որոնք, սակայն, ամենևին չեն հաւասարվում կրետացիների ստացած իրաւունքներին:

—

Կ. Պօլսից «New Iork Herald» լրագրին հեռագրում են, որ տեղական դիպլօմատների կարծիքով, հայկական ճգնաժամի սուր շրջանը անցաւ: Մեծ պետութիւնների դեսպանները համոզված են, թէ կարգը կը պահպանվի: Բ-Դուռը այսօր կը հրատարակի տեղեկութիւններ այն րէֆօրմների մասին, որոնք արդէն գործադրվել են:

—

Բերլինի լրագիրները հաղորդում են, որ հայկական խառնակութիւնների պատճառով Միջերկրական ծովը ուղարկվող գերմանական պատերազմական «Stosch», «Stein», «Moltke» և «Gneisenau» նաւերը պաշտօնական հրաման ստացան չապաղեցնել իրանց զինուորութիւնը՝ հետեւեալ օրը ծովը մտնելու համար: Ցայտնի է նոյնպէս, որ ֆրանսիական չորս նաւերին հրաման է ուղարկված պատրաստվել լողալու դէպի Լիբանանի ջրերը: Ուշադրութեան արժանի է նոյնպէս «Daily Chronicle» լրագրի հեռագիրը Վիէննայից, թէ իտալական պատերազմական նաւերի Թիւրքաց ջրերը ուղարկելը այն համաձայնութեան հետեւանք է, որ կայացել է երեքպետեան դաշնակցութեան պետութիւնների մէջ: Այդ առիթով նորերս հեռագիրներով բանակցութիւններ էին լինում Բերլինի, Վիէննայի և Հռօմի կաբինէտների մէջ:

—

Լօնդօնից «Новое Время» լրագրին հեռագրում են. «Անգլիական լրագիրները այնպէս են ձեւացնում, որ իբր թէ հաւատում են այն բանին, թէ ռուսաց մամուլի հայեացքները անգլօռուսական յարաբերութիւնների մասին կատարելապէս փոխվել են: Միայն, իբր թէ «Новое Время» յամառութեամբ անհաշտ է մնում, բայց յոյս ունեն, որ նա ևս շուտով կը փոխի իր թշնամական վերաբերմունքը դէպի Անգլիան: Այդ փոփոխութիւնը իբր թէ վերագրում են մարկիզ Սօլսբիւրիի ճարպիկութեանը և համոզիչ ոյժին:»

—

«Daily News» լրագիրը հաղորդում է, որ բանակցութիւններ են տեղի ունենում Անգլիայի և Իտալիայի մէջ՝ անգլօ-իտալական զօրաբաժինը Թիւրքիայի ափը իջեցնել՝ նոր կոտորածի դէպքում:

—

Եւրօպական թերթերը բազմաթիւ յօդուածներ են նուիրում հայերին, նկարագրելով նրանց տնային և հասարակական կեանքը, հաղորդելով տեղեկութիւններ հայ գրականութեան և մատենագրութեան մասին: Մանաւանդ հետաքրքրված են հայերով Անգլիայում, ուր նոյն իսկ ներկայացումներ են տրվում հայերի կեանքից: Անգլիական լրագիրներից մի քանիսի կէսը և երեք քառորդը լցված են յօդուածներով և թղթակցութիւններով հայերի մասին:

—

«Berliner Tageblatt» ասում է, որ յարաբերութիւնները Ռուսաստանի և Անգլիայի մէջ բարւոքվել են և այլ ևս հայերի կոտորած չի լինի (սակայն դեռ այս երկու օրս հեռագիրները հաղորդեցին Թիւրքական նոր գազանութիւնների մասին): Իսկ եթէ անկարգութիւնները վերանորոգվեն, մեծ պետութիւնները կը կազմեն այսպէս կոչված «անշահախնդրութեան արձանագրութիւնը» (protocole de desintéressement) և նրա համեմատ իրանց վրա կառնեն խաղաղութեան վերականգնումը Կ. Պօլսում:»

—

Պարիզից մեզ գրում են. «Անգլիացի կին մը՝ Լէդի Սոմէրսէդ և ամերիկուհի մը, Միս Վիլլարդ, Մարսէլիա հասնելով, դիմեցին քաղաքապետութեան, որ ընդարձակ շէնք մը դրւ իրանց տրամադրութեան ներքև՝ հայերը պատսպարելու համար: Տիկին Սոմէրսէդ լուալ տուաւ անմիջապէս շէնքը, գնեց անկողին, սեղան, պնակ, վարձեց չորս հինգ կին՝ հսկելու շէնքին մաքրութեան և այլն: Այդ կնոջ մեծանձնութիւնը ամեն գովեստի արժանի է. հիմակ ալ յանձն առած է Անգլիա գնալ ուզող հայերը ձրի հոն փոխադրելու և գործ գտնելու:»

—

Անգլիայում նշանակութիւն են տալիս այն բանին, որ ֆրանսիական դեսպան բարօն Կուրսել գնացել է յատկապէս Ռօլմեր՝ տեսակցելու լօրդ Սօլսբիւրիի հետ: Ենթադրում են, որ Անգլիայի, Ռուսաստանի և Ֆրանսիայի մէջ համաձայնութեան կէտերը որոշվում են:

—

«Րէյտերի գործակալութիւնը» հաղորդում է, որ անկարգութիւններ տեղի ունեցան Խարբերդի նահանգի Գիւմիւշմադան տեղում քիւրդերի յարձակումների պատճառով և Անգօրայում, որտեղ տեղական իշխանութիւնը դադարեցրեց կոտորածը: Հայերից սպանվել են չասերը:

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(Մայրաքաղաքներում լրագիրներում տպված)

—

Բ ե ր լ ի ն, 17 սեպտեմբերի: «Norddeutsche Allg. Zeitung» հաղորդում է, թէ Կ. Պօլսի մի քանի լրագիրներ տպել են ամեն տեսակ տէնդենցիօզ մեկնաբանութիւններով և զուգաւորված լուսաբանութիւններով համեմատ այն լուրը, թէ Կ. Պօլսի գերմանական դեսպանը յանձնել է սուլթանին ամբողջ կայսերական ընտանիքի լուսանկարը: Այդ փաստը ինքն ըստ ինքեան ճիշդ է: 1896 թ. գարնան սուլթանը ցանկութիւն է յայտնել ունենալ կայսերական ընտանիքի խմբական լուսանկարները և կայսրը կարգադրել է ուղարկել նրան: Սուլթանը հեռագրով սրտագին շնորհակալութիւն է յայտնել այդ ուշադրութեան համար: Ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է, որ այդ փաստը ոչ մի կապ չունի օգոստոսի վերջերին տեղի ունեցած դէպքերի հետ:

Կ. Պ օ լ ի ս, 17 սեպտեմբերի: Անգլիական լրագիրներում տպված սուլթանի անձնաւորութիւնը շօշափող լուրերը, հիմնված են, Թիւրքաց պաշտօնական տեղեկութիւններին նայելով, զզուելի զրպարտութեան վրա: Նոյնպէս չը պէտք է հաւատ ընծայել Աթէնքից եկած այն լուրերին, թէ Թիւրքաց զօրքի և յոյն աւազակախմբերի մէջ արիւնահեղ ընդհարումներ են տեղի ունեցել:

Բ ե ր լ ի ն, 17 սեպտեմբերի: Հակառակ Կ. Պօլսից ստացված և մի օտար լրագրի մէջ տպված տեղեկութիւններին, «Norddeusche Allg. Zeitung» հաւատացնում է, թէ գերմանական դեսպանատունը վերջին անկարգութիւնների ժամանակ ընդունել է աւելի քան 30 փախստական հայեր, որոնց մէջ մի հոգեւորական, իսկ մնացածը մեծ մասամբ կանայք, երեխաներ և երիտասարդներ: Հայերը դրանից աւելի էլ չը դիմեցին գերմանական դեսպանութեան, որովհետև նա գտնվում է գրեթէ Թիւրքաց թաղում, ուր հայերը չէին վստահանում գնալ: Գերմանական դեսպանատան մօտ ոչ մի հայ չէ սպանվել:

Կ. Պ օ լ ի ս, 17 սեպտեմբերի: Բ. Դուռը դիմեց դեսպաններին մի ծանուցագրով, որի մէջ մատնացոյց է անում, թէ հայերի դրութիւնը օսմանեան տէրութեան մէջ մինչև այժմ լաւ է եղել, հերքում է այն, որպէս թէ այդ դրութիւնը անտարդար է, ուշադրութիւն է դարձնում մի տարի առաջ ընդունված և այժմ իրագործվող րէֆօրմների վրա և վերջացնում է ծանուցագիրը՝ յանձնարարելով խնդրել իրանց պետութիւններին միջոցներ ձեռք առնել, որ այդ պետութիւնների մէջ գտնվող հայ յեղափոխականների օջախները անվնաս դարձնեն: Սուլթանի իրադէն հրամայում է գումարել հայոց ազգային ժողովը պատրիարքի ընտրութեան համար (ինչպէս յայտնի է այդ կարգադրութիւնը յետ է վերցրված): Հայերի մօտ գտնված ռումբերի ցուցահանդէսը փակված է դեսպանների սախպմամբ, որովհետև նա յուզմունք էր առաջ բերում հայերի մէջ: Ֆրանսիական դեսպանը վերջին ունկնդրութեան ժամանակ հրաւիրեց սուլթանի ուշադրութիւնը վերջին խառնակութիւնների վտանգի վրա և խորհուրդ տուեց միջոցներ ձեռք առնել, որ նրանք չը կրկնվեն: Երէկ կայացաւ դեսպանների խորհրդակցութիւնը Կրետէում րէֆօրմները մտցնելու ժամանակ ծագած մի քանի աննշան դժուարութիւնները կանոնաւորելու համար:

Կ. Պ օ լ ի ս, 17 սեպտեմբերի: Բոլոր եւրօպական դեսպանները միաժամայն համերաշխ են կամբօնի վարմունքի հետ, որը հաւաստիացրել է սուլթանին, թէ չահ ունեցող պետութիւնների միտատև համաձայնութիւնը սաստիկ ազդեցութիւն է ունեցել Թիւրքաց կառավարութեան վրա և առպագայում էլ, նշանաւոր կերպով, կը մեղմացնի արևելեան հարցի սուր բնաւորութիւնը:

ՆԱՄԱԿ ԲՈՂԳԱՐԻԱՅԻՑ

—

Ռուսճուք, 12/24 սեպտեմբերի

Ամսոյս 11 ին, տեղւոյս ընթերցարանին մէջ տեղացի կանայք մի ժողով գումարեցին մասնաւոր պանդխտոց համար, ու նկատողութեան առնելով նոցա խեղճութիւնները, հետեւեալ որոշումները առին. նախ՝ իւրաքանչիւր հայոց թաղի համար 4 հոգիէ բաղկացեալ մի յանձնախումբ ընտրուեցաւ, որոյ նպատակը պիտի լինի ամեն տեսակ լաթեր, կտաւներ և այլ հագնելիքներ

ժողովել. յետոյ 4 հոգիէ բաղկացեալ մի այլ յանձնախումբ ընտրուեցաւ, որոյ նպատակն եւս մի և նոյն պիտի ըլլայ, այսինքն, թէ՝ չաբաթը անգամ մը որոշեալ օր մը բոլոր հայոց տուները գանձանակ պտտեցնել ի նպաստ պանդուխտներու... Քողովլին մէջ ներկայ գտնուողները սիրայօժար իրենց նուէրները խոստացան. ոմանք թոփ մը զպածոյ, ոմանք թոփ մը հասէ, ոմանք անկողին մը և այլն. առ առաւելն չաբաթ մը պայմանաժամ գրուած է իրենց. չաբթուան մը մէջ ապրանքները պիտի յանձնուին տիկին Ս. Գույումճեանի տունը, ուր դարձեալ հաւաքուելով մի քանի կանայք, պիտի կարեն ու բաժանեն պանդուխտներուն:

Ց. Գ.

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բարթուղիմէոսի կեանքից մի գիծ: Ահմէդ Վէֆիկ-փաշան, որ առաջ մի քանի անգամ մեծ վիզիր է եղել, 1883 թւին նահանգապետ էր Բրուսայում, որտեղ առաջնորդ էր Բարթուղիմէոսը: Վարչական խորհրդի մէջ մի անգամ նրանք կռւեցին և փաշան, որ ոչ մի յարգանք չէր տածում դէպի եպիսկոպոսը, վռնդեց նրան խորհրդից, բոլորովին ոչ պարլամենտական ձևով...: Վիրաւորված եպիսկոպոսը որոշեց գրել մեծ վիզիրին, Սաիդ-Քիւչուկ փաշային, մի նամակ, որի մէջ, նրան ներբողներ կարդալուց յետոյ այն մասին, թէ ինչպիսի իդէալական վալի էր Սաիդ փաշան, դառն կերպով գանգատւում էր Վէֆիկ փաշայի վրա: «Ամօթ է կառավարութեան,—գրում էր եպիսկոպոսը—նահանգապետ ունենալ այդպիսի մի բարբարոս անձն, ինչպէս Վէֆիկ փաշան:» Այդ նամակը Բարթուղիմէոսը ուղղել էր—«Օսմանեան կայսրութեան մեծ վիզիրին:» Նամակը պօստին յանձնելուց յետոյ հազիւ անցել էր երկու ժամ, երբ ստացվեց հեռագիր, թէ Վէֆիկ փաշան նշանակվել է մեծ վիզիր: Կարող էք երևակայել եպիսկոպոսի դրութիւնը, մանաւանդ երբ նա իմացաւ, որ Կ. Պօլսից եկել է Վէֆիկ-փաշայի եաւերից մի յատուկ շոգենաւ, որով փաշան մեկնեց Բրուսայից, ժամանակ չունենալով մինչև անգամ ընդունել բընակիչների շնորհաւորութիւնները: Ցանկանալով վերադարձնել փաշայի յարգանքը դէպի իրան, արժանաւոր եպիսկոպոսը նորից գրիչը ձեռքն առաւ և գրեց մի շնորհաւորական նամակ, որի մէջ իդիօտ բառով հայհոյեց նախկին մեծ վիզիր Սաիդ-Քիւչիւկին և շնորհաւորեց սուլթանին, որ կատարել էր այդպիսի մի փայլուն ընտրութիւն՝ Վէֆիկ-փաշայի պէս փորձառու և կրթված անձին մեծ վիզիր նշանակելով: Երկրորդ նամակը, ինչպէս և առաջինը, ուղղված էր ոչ թէ անձնաւորութեան, այլ «մեծ վիզիրին:»

Առաջին նամակը, ուղղված Սաիդ-Քիւչիւկին, ստացաւ և կարդաց Վէֆիկ փաշան, որը վարեց իր իշխանութիւնը ճիշդ երկու օր, իսկ երկրորդ նամակը, որ ուղղված էր նրան, կարդաց Սաիդ-Քիւչիւկը, որը նորից ստացել էր իր պաշտօնը...: Ի լրումն այդ ամենի, Սաիդ-Քիւչիւկ և Վէֆիկ-փաշա միմեանց ուղարկեցին այդ նամակները...:

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ԲԱԼՄՕՐԱԼ, 20 սեպտեմբերի: Կօննաուտեան դուքսը և դքսուհին կուղեկցեն Նոցա Մեծութիւններին Պորտսմութ:

Այսօր առաւօտ Թագաւորը և կօննաուտեան դուքսը եղջերուներ էին որսում իշխան Գոլիցին և կոմս Վօրոնցով-Դաշկով, որոնք վերադարձան Նիւ-Մարկէտից, ուղեկցում էին Նորին Մեծութեան:

ԼՕՆԴՕՆ, 20 սեպտեմբերի: Հասաւ Սօլսբիւրի:

ՊԱՐԻԶ, 21 սեպտեմբերի: Սեպտեմբերի 19-ին Անօտօ ճաշ տուեց ի պատիւ ստատս-սեկրետար Շիշկինի: Ներկայ էին՝ Մէլին, այժմեան բոլոր մինիստրները, արտաքին գործերի նախկին մինիստրները՝ Բուրժուա, Դէվէլ, Բէրտէլօ, կոմս Մօնտէբէլլօ, Լաբուլէ և Բէվէրօօ, նոյնպէս և բոլոր օտար դեսպանները, բարօն Մօրէնհէյմ Գիրսի հետ, Նարիշկին՝ Ֆրէդէրիկսի հետ և ռուսաց դեսպանութեան բոլոր պաշտօնեաները: Մինիստրութեան դահլիճները շատ ճոխ էին և զարդարված էին կայսր Ալէքսանդր III-ի և կայսրուհի Մարիա Ֆէօդօրօվնայի պատկերներով: Ստատս-սեկրետար Շիշկին նստած էր Մէլինի աջ կողմը և կրում էր «Պատուոյ լէգէօնի» չքանշանը, որ շնորհված էր նրան երէկ: Ճաշը փառաւոր անցաւ:

ՊԱՐԻԶ, 21 սեպտեմբերի: Սենատի և պատգամաւորների ժողովի նախագահները վճռեցին Շէրբուրգ գնալ՝ մասնակցելու Նոցա Մեծութիւնների դիմաւորութեան:

ԲԱԹՈՒՄ, 21 սեպտեմբերի: Կայսրուհի Մարիա Ֆէօդօրօվնա, Մեծ իշխան Միխայիլ Ալէքսանդրօվիչ և Մեծ իշխանուհի Օլգա Ալէքսանդրօվնա ժամանեցին Բաթում «Գէօրգի Զօրավար» զրահակիր նաւով: Նաւահանգիստում մոտեցաւ կայսերական գնացքը, որի մէջ Օգոստափառ Անձինք ճանապարհ ընկան անդրկովկասեան երկաթուղով Բօրժոմ, որտեղից կերթան Աբասթուման:

ԲԱԼՄՕՐԱԼ, 21 սեպտեմբերի: Կայսրի և կայսրուհու ճանապարհ ընկնելու պատրաստութիւնները սեպտեմբերի 21-ին, երեկոյեան, աւարտված են:

ԼՕՆԴՕՆ, 21 սեպտեմբերի: Նոցա Մեծութիւնները, երեկոյեան 11 ժամին Բալլատէրից դուրս գալով, Էբէրդինի վրայով գնացին Պորտսմութ: Լամանշի նաւատորմը, որ բաղկացած է 31 նաւերից, եկաւ Սպիդգիդ: Նաւատորմը կը կանգնի երկու գծով, որոնց միջով կանցնի ռուսաց կայսերական եախտան: Նոցա Մեծութիւնները կը ժամանեն Պորտսմութ երեկոյեան: Օգոստափառ ճանապարհորդներին կը դիմաւորեն ծովային, զինւորական և քաղաքացիական իշխանութիւնները: Գիշերը Նոցա Մեծութիւնները կանցկացնեն կայսերական նաւում, որը առաւօտեան 7 ժամին կերթայ Շերբուրգ, ուղեկցված նաւատորմի մի մասով:

ՊԱՐԻԶ, 21 սեպտեմբերի: Փողոցի հասանքը Պարիզում օրից օր մեծանում է: Ելիսեան դաշտերի ճեմելիքների երկարութեամբ շատ դժուարացած է շարժողութիւնը: Պաշտօնական պատրաստութիւններն արդէն աւարտված են: Աւարտված է նոյնպէս փողոցների և հրապարակական արձանների զարդարանքը: Բազմաթիւ մասնաւոր տներ զարդարվում են դրօշակներով:

ԼՕՆԴՕՆ, 22 սեպտեմբերի: Կայսրը և կայսրուհին ժամանեցին այսօր, երեկոյեան ժամը 5-ին, Պորտսմութ և ընդունվեցին զինւորական և քաղաքացիական իշխանութիւնների կողմից: Ապա Նոցա Մեծութիւնները գնացին կայսերական եախտան:

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ

Սեպտեմբերի 20-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ. .	93 ր. 70 կ.
Բեռլինի վրա 100 մարկ — . .	45 » 77½ »
Պարիզի վրա 100 ֆրանկ — . .	37 » 22½ »
Ոսկի — — արժէ . .	7 » 50 »
Մաքսային կուպօններ — . .	149 » — »
Բօրսային դիսկօնտ — . .	5¾ » 7% »
4% պետական ռէնտա	98½ » — »
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	281 » — »
— — երկրորդ —	249½ » — »
5% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	209¼ » — »
5% պետական երկաթուղ. ռէնտա	100½ — »
4% ներքին փոխառութեան . . .	98½ — »
4½% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	101 » — »
Ազն. կալ. Պետ. բանկի խաղարկութ.	— » — »
4½% վկայակ. գիւղ. հող. բանկի	101 » — »
Փոխ. կրեդիտ. ընկեր. մասս. .	— » — »
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ. ընկերութեան օբլիգացիաները.	101⅜ » — »
Մօսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ.	101½ » — »
Օդէսայի — —	101 » — »
Թիֆլիսի — —	93⅜ » — »
Թիֆլիսի կալ. բանկի 6% — . .	103 » — »
5% — — . .	99½ » — »
Քութայիսի — 6% — . .	103 » — »
5% — — — . .	99½ » — »

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչ՝ ԱՆԴՐԷԱՍ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲԺԻՇԿ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆՑ

Մօսկվայի կայսերական համալսարանի մանկաբարձական կլինիկայի նախկին օրդինատոր՝ ընդունում է հիւանդ երեխաներին ամեն օր, ժամի 11½—1-ը:

Հասցէն՝ Ստարօ-Ինստիտուտսկայա, տ. № 13.

№ 103 1—40

ՅԱՏԱԿԻ ԼԱԿ

Անգոյն և դեղին

Ր. ԿԷՕԼԷՐ ԵՒ ԸՆԿ. ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ ընկերութեան գործարանի

վայրկենապէս ծածկելու համար հասարակ (ոչ պարկետային) յատակները, ներկված և չը ներկված:

Չորանում է քսելու ժամանակ, այսպէս ասած, հէնց վրձինի տակ:

Ծախվում է

ԱՄԵՆ ՏԵՂ ԲՈԼՈՐ

աւելի նշանաւոր առևտրականների մօտ: 3—3

ՋՐԿԻՆԵՆՑ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ եկեղեցու միդասեան երկսեռ դպրոցում աշակերտների և աշակերտուհիների ընդունելութիւնը սկսվում է ամսիս 12-ից, իսկ պարապմունքը 20-ից:

Նախագահ հոգաբարձութեան՝

4—4 (№ 106) Արսէն քահ. Բագրատունի

ԽՈՀԱՐԱՐԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութեան սկսվում է 23-ին այս սեպտեմբերի, իսկ ընդունելութիւնը դարձեալ շարունակվում է: Ցանկացողները ուսումնասիրել այս արհեստը՝ կարող են գրվել՝ Գանօվսկայա փողոց, № 25:

(№ 110) 2—2

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԻՄԷՐԷԹԻ հայոց վիճակային կօնսիստօրիայի առենի մէջ նշանակված է աճուրդ այս սեպտեմբեր ամսի 27-ին, առանց կրկնաճրդի, կապալով տալու Կուկիայ նորաշէն եկեղեցու կալուածները (կրպակներ և այլն), որ գտնվում են նոյն եկեղեցու շուրջը:

(№ 102) 2—3 Անդամ կօնսիստօրիայի՝ Համազասպ վարդապետ

Օ. ՍՈՒՐԻ ՑԻՐԿԸ

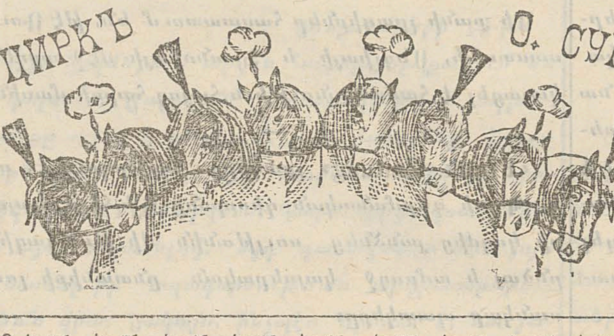

Այսօր, երեքշաբթի, սեպտեմբերի 24-ին, երրորդ, մեծ, բազմատեսակ ներկայացում, առաջնակարգ դերասանների և դերասանուհիների մասնակցութեամբ: Ցայտարարութիւն: Ներկայացումները տրվելու են ամեն օր փոփոխակի. կիրակի և տօն օրերը երկու ներկայացում: 1—1

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

ՏԱՍՆՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Առևտրական կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առևտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշուապահներ: Աւարտողները ստանում են ատեստատներ:

Ուսանելի առարկաք սրանք են՝ 1) Առևտրական տնտեսութիւն, 2) Առևտրական թուաբանութիւն, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ, կրկնակի և բանկային), 4) Թուաբանութիւն համրիչի վրա, 5) Առևտրական թղթակցութիւն, 6) Առևտրական և մուրհակի կանոնադրութիւն և 7) Գեղագրութիւն, վատ ձեռքի ուղղելը:

Ուսումը սկսվելու է սեպտեմբերի 16-ից: Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 2-ից, ամենայն օր, առաւօտեան 10-ից մինչև 11-ը, և երեկոյեան 4-ից մինչև 8 ժամը, կուրսեր հիմնողի բնակարանում, Սօլօլակում, Ալէքսանդր Փրիդօնովի տունը, № 9, Սերգիեվսկայա և Նազօրնայա փողոցների անկիւնում: Ծրագիրը և կանոնները կարելի է ստանալ ձրիապէս եղբ. Ծովիանովների բանկային գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի բնակարանում: Օտարաքաղաքացիք դիմում են՝ Тифлисъ, С. П. Мануэльянцу.

(և. շ.) № 73 21—25

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆ

Մեծ պահանջը և ահագին հռչակը մեր հնարած

ԾԱՂԿԵԱՑ Օ-ԴԸ-ԿՕԼՕՆԻ

ԳԼԻՑԵՐԻՆԵԱՆ ՍԱՊՕՆԻ ՆԿԱՐՆԵՐՈՎ

ԳԼԻՑԵՐԻՆԵԱՆ ՓՈՇԻԻ

ԷԿՍՏՐԱԿՏ ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ԵԱՍԱՄԱՆԻ ԵՒ ՌԷԶԷԴԱՅԻ ԾԱՂԻԿՆԵՐԻՑ

ՕՐԻՆԱԿԵԼԻ ԱՐԿՂԻԿՆԵՐ և այլն

ստիպում է մեզ հետ մրցողներին ՆՄԱՆԵՑՆԵԼ ոչ միայն անունները, այլ և մեր մասնագիտութիւնների ներքին սարքին, որպէս զի դրանով մոլորեցնեն հասարակութիւնը և այդպիսով մեծացնեն իրանց արդիւնքների վաճառումը, և այդ պատճառով խնդրում ենք պատուարժան գնողներին, մեր արդիւնքները գնելու ժամանակ, առանձին ուշադրութիւն դարձնել ֆիրմայի և գործարանական մարկայի վրա:

Բարձրագոյն հաստատված ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԲՐՕԿԱՐ ԵՒ ԸՆԿ.

3—9 (№ 90—ամս. 5, 20)

ՔԻՄԻԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

ԲԻՍ-ԳՈՒՏՄԱՆԻ

(Տնային գործածութեան համար)

ՀՆԴԿԱԿԱՆ ՄԻՇՈՒՆԱ, այն է հաստատ մահ մկներին, խլուրդներին և ուրիշ կրծողներին Այս միջոցը արտաքսում է այդ կենդանիներին գլխաւորապէս բնակարաններից, այնպէս որ նրանք չեն մնում գետնայարկի տակ և չեն տարածում գարշահոտութիւն:

ՄԼԱԿՆԵՐԻ ԴԷՄ ՀԵՂՈՒԿ, ոչնչացնում է նրանց ընդմիշտ: Նա շատ հաճելի հոտ ունի և բիծ չէ թողնում ճերմակեղէնի, կօշիկների և կարասիքի վրա: Փչելացնելով նրան, սենեակի օդին հաճելի թարմութիւն են հաղորդում և միաժամանակ հալածում են ցեցը, ճանճը և մծղակները:

ՓՈՇԻ՝ ՄԻՋԱՏՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ, ամենայարմար միջոցն է բոլոր միջատները և նրանց սաղմերը բոլովին ոչնչացնելու համար: Այդ փոշին անփոխարինելի է լուեր և մլակներ ոչնչացնելու համար անկողիններում, ներքնակներում, թաղիքով պատած փայտային պատերում: Ոչնչացնելով ցեցը և չունենալով նաֆթալինի անհաճոյ հոտը, այս փոշին բոլորովին փոխարինում է նրան. դրա համար հարկաւորութիւն չը կայ ամառը տալ մուշտակները և ուրիշ մորթեղէն իրերը պահելու համար: Փոշու ազդեցութիւնը, երբ նրան գործադրում են ամեն տեսակ միջատների, մրջիւնների դէմ—դրեթէ վայրկենական է—հետևանքը զարմանալի: Հարցնել դեղավաճառական խանութներում:

(№ 23) 18—50

Типографія Канцел. Главнонач. Гражданск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.